מקומות באגרות הראי"ה

ראשון לציון

ארץ ישראל

נכתבו בו 1 · נשלחו אליו 15 · הוא נזכר ב-9

igrot.shlomo-aviner.net

רקע

מושבה של העלייה הראשונה, שנוסדה ב-1882 בשפלה, דרומית ליפו. ידועה ביקב שלה.

אגרות שנכתבו בראשון לציון – עם ביאור

1 אגרות, לפי סדר הכרכים. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת שסה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט' תמוז תרע"א - ראשון לציון **נמען:** מושבת באר יעקב

הרב בן ציון ידלר, שאחראי על הכשרות בשוק בירושלים, נוסע לסדר את הפרשת תרומות ומעשרות מהמושבות. התושבים יתקנו את מה שנשלח בידי השוחט ר' שלמה מרמלה, ויקבלו ממנו תעודת הכשר.

עיקרי הדברים

- סידור הפרשת תרומות ומעשרות בבאר יעקב.
- תעודות הכשר.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], ראשון לציון ת"ו[2], ט' תמוז תרע"א[3].

לכבוד יושבי המושבה היקרה באר יעקב [ראו (כרך א', אגרת קנ)] ת"ו, שלו'[4] וברכה.

כאשר נוסע בזה כ'[5] הרב ר'[6] בנציון נ"י[7] ידלר, [המגיד הירושלמי; ראו (כרך ב', אגרת תנב)] העומד בראש השגחת עניני הכשרות במצות התלויות בארץ בשוק אשר בעקו"ת[8] ירושלים ת"ו, לתקן כעת את הסדר של כל העניינים הטעונים תיקון תרומ"ע[9] הנשלחים מהמושבות לירושלים, וכאשר כל הדברים שבמושבות ת"ו עושה הוא הכל בהסכמתי ועצתי בע"ה[10], וענין סדר התיקון לבד מה שהיא זכות הרבים גדול מאד, הוא ג"כ[11] טובה גדולה וכבוד גדול להמושבות ת"ו, שכל עניני השוק שבירושלים ת"ו יהי'[12] הכל בבטחון וכשרות, וכן כל מה שנשלח מהמושבות לשארי מקומות, ע"כ[13] יהיו נא נזהרים לתקן כל הנשלח ע"י[14] השו"ב[15] המופלג ר' שלמה נ"י מרמלה ת"ו, ויקבלו ממנו תעודת הכשר כאשר הי'[16] נהוג עד כה. והשי"ת[17] ישלח ברכתו במעשי ידיכם, ותתכוננו בארץ חמדה בכל טוב סלה, בנפש דו"ש[18] והצלחתכם בכל לב,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

אב"ד דעה"ק יפו והמושבות ת"ו.

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. ת"ו - תבנה ותכונן
3. תרע"א - השנה תרע"א (1910/1911)
4. שלו' - שלום
5. כ' - כבוד
6. ר' - רבי
7. נ"י - נרו יאיר
8. בעקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
9. תרומ"ע - תרומות ומעשרות
10. בע"ה - בעזרת השם
11. ג"כ - גם כן
12. יהי' - יהיה

13. ע"כ - על כן
14. ע"י - על ידי
15. השו"ב - השוחט ובודק
16. הי' - היה
17. והשי"ת - והשם יתברך
18. דו"ש - דורש שלום

אגרות אל אנשים ומוסדות בראשון לציון – עם ביאור

לפי סדר הכרכים. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת טז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ח"י מרחשון תרס"ה - יפו **נמען:** הרב יעקב מרדכי זינגר (ראשון לציון)

הרב קוק שמע שבראשון לציון אדם נשא אישה מקישינוב שאומרת שהיא אלמנה, בלי היתר של בית דין, ושפועל ביקב סידר את הקידושין בלי רשות. הרב קוק דורש להעניש את מסדר הקידושין, ולהתרות בזוג שיציגו היתר מבית דין. עד שיתברר ההיתר אסור להם לגור יחד.

עיקרי הדברים

- הלכות אישות: היתר אלמנה מחוץ לארץ.
- סמכות הרבנות בסידור קידושין.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ח"י[4] מ"ח תרס"ה[5].

לכבוד ידידי הרב המופלג בתו"י[6] מו"ה[7] יעקב מרדכי זינגר נ"י[8], שלו'[9] וברכה

שמועה שמעתי, שבראשון [במושבה ראשון לציון] נמצא איש אחד, שמו ח. ה., שנשא אשה אחת מקישינוב, שאומרת שהיא אלמנה, והנה אשה הבאה ממרחק כזה בתור אלמנה צריכה דוקא היתר ע"פ[10] ב"ד[11], [אישה שבעלה נפטר בארץ רחוקה צריכה אישור מבית דין שהיא אלמנה, כדי שתוכל להינשא] וחלילה חלילה לעשות העולם הפקר, שכל הרוצה יבא ויתעסק בענינים חמורים כאלה.

והנה שמעתי שמסדר הקידושין הי'[12] איש אחד שמו ט., שהוא פועל ביקב, [פועל ביקב ראשון לציון] והנה ראוי הוא להענש בקנס, כראוי לו על עזותו, שהחציף לסדר קידושין בלא הרמנא ורשות [בלי רשות (ארמית: "הרמנא" – רשות)] מב"ד[13]. וזה הי' ראוי אפי'[14] אם היו הדברים בכשרות, ומה עוד ראוי להוסיף לו עונש, על שלחו יד בענין שאין לו שייכות כלל, וראוי ההדיוט הזה לגערה ונזיפה גדולה. [קידושין שנעשים בלי מי שבקי בדיני גיטין וקידושין עלולים להוליד תקלות חמורות (על פי קידושין ו)] ואקוה בע"ה[15] לדרש אח"ז[16] יפה, ולע"ע[17] אבקש מכבודו להודיעני הענין. ותחלת כל ישלח בשמי התראה, שהזוג הנ"ל[18] יעמידו היתר ב"ד שלהם לפני כבודו וישלחם אלי, או שיבאו בעצמם פה אלי לברר היתרם, וכ"ז שלא יתברר ההיתר אסורים הם לדור ביחד. והנני בטוח ביראת ד' שבלב כי'[19] ידידי שי'[20], שישתדל בדבר יפה ויודיעני מה פעל במוקדם האפשרי. ואקוה לשמו יתי'[21], שיעזרנו להוציא לאור משפט, ולא להניח לנחלת השי"ת[22] שתהי'[23] נרמסת ברגלי כל קלי עולם. [שתירמס ברגלי אנשים קלי דעת] והי'[24] ז"ש[25] וברכה, כנפשו היקרה ונפש ידי"נ[26] דוש"ת[27], מצפה תשובתו במוקדם.

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. ח"י - שמונה עשרה (18)

5. תרס"ה – השנה תרס"ה (1904/1905)
6. בתו"י – בתורה ויראה
7. מו"ה – מורנו הרב
8. נ"י – נרו יאיר
9. שלו' – שלום
10. ע"פ – על פי
11. ב"ד – בית דין
12. הי' – היה
13. מב"ד – מבית דין
14. אפי' – אפילו
15. בע"ה – בעזרת השם
16. אח"ז – אחר זה
17. ולע"ע – ולעת עתה
18. הנ"ל – הנזכר לעיל
19. כ' – כבוד
20. שי' – שיחיה
21. יתי' – יתברך
22. השי"ת – השם יתברך
23. שתהי' – שתהיה
24. והי' – והיה
25. ז"ש – זה שלום
26. ידי"נ – ידיד נפשי
27. דוש"ת – דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת נח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ז שבט תרס"ז - יפו **נמען:** מר זאב גלוסקין (הנהלת יקב ראשון לציון)

הרב קוק דורש לשלם למשגיח ר' שניאור את שכרו, ומבקש שהמשגיח ימשיך בתפקידו כדי שכרמי ארץ ישראל לא יהיו חשודים באיסור ערלה, במיוחד לקראת הכנות הפסח.

עיקרי הדברים

- השגחת ערלה ביקבים.
- שכר המשגיח.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ט"ז שבט תרס"ז[4].

לכבוד האדון המרומם מר זאב גלוסקין [מנהל חברת "כרמל", שמכרה את יין המושבות] נ"י[5], שלו'[6].

הנני בזה עוד הפעם להיות כמזכיר לכבוד אדוני, שהכרח הוא לשלם להמשגיח הר' שניאור את שכרו בעבר. וע"ד[7] המשטר על להבא, צריכים לדרש הנוגעים בדבר בד"ת[8], או שיגמרו ביניהם לבין עצמם, איך לחלק ביניהם את התשלומין. אבל מה שנוגע לתעודת הכשרות, אינני יכול לחפוץ לדעת מסכסוכי הממונות שיש בשכר המשגיח. אנכי דורש בדרך רשמי, שהמשגיח יעמד על משמרתו, ולא ישארו כרמי ארץ אבותינו חשודים באיסור ערלה, [פירות העץ בשלוש השנים הראשונות לנטיעתו אסורים באכילה ובהנאה (ויקרא יט, כג)] - שהוא אסור אפילו בהנאה, - לעיני כל ישראל, שתורת אלקים ומצותיו חביבה עליהם כנפשם. פגם זה אינני יכול להניח שיפול, אפילו על משך זמן קצר, על נחלת ד' באה"ק[9]. ואם יניח המשגיח את ידו מעבודתו, בשביל מניעת שכרו, ביחוד במשך הזמן הקרוב לפרס הפסח, [לזמן שלפני פסח] שהעבודה מתחלת בתלישת הערלה ובירורה, [תלישת פרחי הגפנים שבשנות הערלה, כדי שלא יתערבו ענביהם עם ענבי הכרמים המותרים] תוכל להולד מזה חלילה מבוכה נוראה מאד. יראה כבודו שאני כותב דברי אלה בדמי לבבי, [בכאב לבי] ויחוס נא להרגיע רוחי הסוער ונכאב בתשובתו הרוממה, שאקוה שתשיב לי מנוחת נפשי.

ברגשי כבוד וברכת ד' מציון

הק' אברהם יצחק הכהן קוק הנ"ל

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרס"ז - השנה תרס"ז (1906/1907)
5. נ"י - נרו יאיר
6. שלו' - שלום
7. וע"ד - ועל דבר
8. בד"ת - בדברי תורה
9. באה"ק - בארץ הקודש

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת עד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (תרס"ז) - יפו **נמען:** מנהלי היקב בראשון לציון

הרב קוק מודיע על הסדר שנקבע עם משגיח הערלה ר' שניאור: הוא ימסור את ספרי הרישום של הנטיעות דרך הרב יוסף הלוי, היקב ימסור לו העתק מאושר, ושכרו לשנה זו יהיה עשרים וחמישה נפוליון בשני תשלומים. עליו מוטלת ההשגחה רק על כרמים הקשורים ליקב, ואחרי ניסן תרס"ח לא תהיה לו תביעה על היקב.

עיקרי הדברים

- הסדר השגחת ערלה ביקב.
- פשרה בין המשגיח ליקב.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]

לכבוד האדונים הנכבדים מנהלי היקב בראשון לציון ת"ו[2], שלו'[3].

הנני בזה להודיע לכבודם את אשר נגמר אצלינו ע"ד[4] יחושם אל הר' שניאור משגיח הערלה. [המשגיח על איסור ערלה, פירות שלוש השנים הראשונות לנטיעה, בכרמי ראשון לציון]

א) הר"ש[5] מחוייב להביא את ספרי הרישום של הנטיעות לפקידות היקב, ע"י[6] הרב ר'[7] יוסף הלוי, משגיח היקב. ב) פקידות היקב מחוייבת למסור ליד ה"ר[8] שניאור העתקה מדוייקת, מאושרת ע"י הר"י[9] הלוי, מספרי הרישום. ג) בעד הכרמים שיתחיל בעבודה, כל זמן שעוד לא נגמרה העתקה משוכללת, יהיו הספרים המקוריים עצמם ביד הר"ש.

ד) שכירותו של הר"ש על שנה זו, מניסן העבר עד ניסן תרס"ח[10] הבע"ל[11], הוא עשרים וחמשה נאפ'. [עשרים וחמישה נפוליאונים, מטבע זהב צרפתי] מזה יקבל עשרה נאפ' כעת, וחמשה-עשר הנותרים בחודש תשרי הבעל"ט[12]. ה) על הר"ש מוטלת ההשגחה על כל הכרמים שיש לבעליהם איזה יחש להיקב, ולא יותר מזה. ו) אחר הזמן של ר"ח ניסן תרס"ח[13] הבע"ל אין להה"ר[14] שניאור עוד שום תביעה על היקב, ולא רשות לעכב את ספרי הרישום, אם ימצאו אז תח"י[15], [תחת ידו] כ"א[16] למוסרם להיקב ע"י הרב ר"י הלוי.

והנני מוצא לנכון להודיע לכבודם החלטתי זאת.

ברגשי כבוד וברכת ד' מציון.

הק' אברהם יצחק הכהן קוק הנ"ל

1. ב"ה - ברוך השם
2. ת"ו - תבנה ותכונן
3. שלו' - שלום

4. ע"ד - על דבר
5. הר"ש - הרב רבי שם שמתחיל באות ש (כגון שמואל / שלמה / שמעון / שמחה / שאול) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
6. ע"י - על ידי
7. ר' - רבי
8. ה"ר - הרב רבי
9. הר"י - הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
10. תרס"ח - השנה תרס"ח (1907/1908)
11. הבע"ל - הבא עלינו
12. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
13. תרס"ח - השנה תרס"ח (1907/1908)
14. לה"ר - לשון הרע
15. תח"י - תחת ידי
16. כ"א - כי אם

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת קטו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ד אדר ראשון תרס"ח - יפו **נמען:** ר' זאב גלוסקין (מנהל יקב ראשון לציון)

שני פועלים ביקב נחשדו בחילול שבת בפרהסיא. הרב קוק הורה למשגיח להרחיקם עד בירור הדבר בעדים, ומבקש ממנהל היקב להודיע רשמית שהיקב מקפיד על שמירת שבת, גם מטעמי מסחר ושמירת כבודו. הרב קוק מביע צער על הבורות והכפירה, ותקווה שהדור הצעיר ישוב לקדש את הקודש.

עיקרי הדברים

- חילול שבת בפרהסיא ביקב.
- הרחקה עד בירור בעדים.
- דרישה להודעה רשמית על שמירת שבת ביקב.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ד אד"ר[4] תרס"ח[5].

אדון חביב ורב פעלים מר זאב גלוסקין נ"י[6], שלו[7] וברכה. ברוך אתה בבאך [דברים כח, ו]

היום שמעתי, ששני פועלים מן היקב נחשדו, בחשד שיש בו ממש, [בחשד שיש לו בסיס] בחילול ש"ק[8] באופן בולט. והנה על המשגיח הרב ר'[9] יוסף נ"י הטלתי, שירחיק אותם מן היקב, עד שיבורר הדבר בפני ע"י[10] עדים, ועד שיתוקן הדבר על להבא.

את לב כבודו אעיר, שראוי להודיע באופן רשמי, מטעם משרד היקב, את גדולת ערכה של הקפידא ע"ד[11] חלול שבת, מטעם המסחרי ושמירת הכבוד של היקב בכלל. פצע לבבנו עמוק הוא ואנוש [על פי ירמיהו ל, יב] מאד, כי לנשמת חיי אומתנו, פה בארץ אבות, אנו צריכים לכחות צדדיים לרשם ערכה, [לכוחות חיצוניים, כמו השיקול המסחרי, כדי להטביע את ערכה של השבת] והד קול ד' של ברית ואות לדורות עולם [השבת, שנקראה "ברית עולם" ו"אות" (שמות לא, טז-יז)] לא נשמע מפני המונה הגס והחצוף של הבורות והכפירה הגסה והמנוולת. אמנם נפשי המשתוחחת [נפשי העצובה (תהלים מב, ו)] תנחם כי עת השכרון לא יארך, [כי זמן השכרות, של התנכרות לתורה, לא יימשך] ומהר ישוב וניחם גם העם ההומה, הדור הצעיר, לקדש את קדוש ישראל ואת קדשיו, ורוח ד' תניחנו [ישעיהו סג, יד] להאיר פניו אליו, לנטע אותו על אדמת חבלו, [על אדמת נחלתו] בעצם טל חייו אשר מן הקודש והמקדש המה יוצאים.

הנני מחכה לתשובת אדוני הנכבדה ע"ד תיקון המאורע.

בכבוד וידידות,

הק' אברהם יצחק ה"ק הנ"ל

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן

4. אד"ר - אדר ראשון
5. תרס"ח - השנה תרס"ח (1907/1908)
6. נ"י - נרו יאיר
7. שלו' - שלום
8. ש"ק - שבת קודש
9. ר' - רבי
10. ע"י - על ידי
11. ע"ד - על דבר

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת קטז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ד אדר ראשון תרס"ח - יפו **נמען:** ועד המושבה ראשון לציון

פועלים חיללו שבת בפרהסיא במושבה בהכנות לתיאטרון. הרב קוק שמח שהדבר עורר כעס בין בני המושבה, אות לנשמה הישראלית החיה בהם. אבל אין די בכעס: על הוועד למחות מחאה רשמית ופומבית, ולהעניש את המחללים ככל שבידו, כדי להגן על כבוד השבת וכבוד הארץ.

עיקרי הדברים

- חילול שבת בפרהסיא בראשון לציון.
- חובת הוועד למחות רשמית ולהעניש.
- השבת - 'עטרת ה' אשר על ראשנו'.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ד אד"ר[4] תרס"ח[5].

לכבוד הועד הנכבד בראשון לציון ת"ו, שלו'[6].

היום החרידה אותי השמועה, שנועזו איזה יחידים פועלים לחלל שבת בפרהסיא באופן מדאיב באמצע היום במושבה, במלאכות להכנת תיאטרון. את האש, הבוערת בעמק פצע נשמתי משמועות כמו אלה, לא אוכל, אחי האהובים, למסור לכם על גליונות. אבל את זה אמצא בצדק לשחר את פני כבודכם, [לבקש מכם] שלא לעבור על מאורע זה בשתיקה, בלא גערה של פומבי ומחאה רשמית מצדכם.

שמחתי אמנם לשמע, כי בכלל העיר דבר הנבלה הזאת [על פי בראשית לד, ז] קצף בין בני המושבה. אות הוא לי על הנשמה הישראלית החיה בקרבה, ועל אור ד' המאיר בלבבה, אשר עוד יתרומם וינשא, לאשרנו ונחמת תקותנו על אדמת קדשנו ובית חיינו. אבל לא רק בקצף של דברים בעלמא אנו יוצאים ידי חובתנו, בעמדנו להגן בעד הנשמה של אומתנו בכללה, בעד אור החיים של יום הקדושה והמנוחה, עטרת ד' אשר על ראשנו, ["עטרת תפארת בראשו נתת" (מתפילת שחרית של שבת)] בעת יעמדו משחיתים, בני בלי רגש ובלי דעת, לשלח בו יד, על אדמתנו, בקרב מושבנו, לעינינו. חובת הועד היא להגן בעד כבוד קדושת אה"ק[7] וכבוד האומה, שלא יתחלל שם שמים, וככל אשר תשיג ידו ייסר למשפט את מחללי הש"ק[8]. וישתמש נא במאורע זה, אשר ראוי הוא שיהי'[9] לנו למוסר, עד כמה תוכל הירידה הרוחנית לפגע בנו אם עוד נחשה ולא נשים על לב, להודיע גלוי את מחאתו הרשמית של הועד על כל ענין של חילול ש"ק[10], ביחוד של פרהסיא, בתור כח פועל העומד לשמור במקומו על עניני האומה היותר חשובים הנוגעים בנחלתה. חזקו ונתחזקה בעד עמנו ובעד כבוד ד' ורוחו, אשר תניחנו בארץ אבות, אשר אנחנו שוכנים עליה, והננו מלאים עז תקוה להושע בקרבה בזרע ד' כימי עולם וכשנים קדמוניות.

בברכה נאמנה, ברכת ד' מציון, וברב כבוד,

הק' אברהם יצחק ה"ק הנ"ל --

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. אד"ר - אדר ראשון
5. תרס"ח - השנה תרס"ח (1907/1908)
6. שלו' - שלום
7. אה"ק - ארץ הקודש
8. הש"ק - השבת קודש
9. שיהי' - שיהיה
10. ש"ק - שבת קודש

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת קל

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' ניסן תרס"ח - יפו **נמען:** ועד המושבה ראשון לציון

פסק בסכסוך שכנים על חלוקת קרקע (דין 'גוד או אגוד'). הרב קוק לא מצא מקום להחיל את הדין, אבל אם הוועד יבטיח לבעלים דרך כניסה ויציאה, הרב קוק לא יקבל עוד קובלנות על החלטת הוועד.

עיקרי הדברים

- דין 'גוד או אגוד'.
- הבטחת דרך כניסה ויציאה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ז' ניסן תרס"ח[4].

לכבוד הועד הנכבד בראש"ל[5] [ועד המושבה ראשון לציון] ת"ו, שלו'[6].

עכבתי יותר מדאי את תשובתי ע"ד[7] שאלתם, בנידון ו'-טו' חזרתי על צדדים וצדי צדדים, למצא מקום להניח בזה דין גוד או אגוד, ["גוד או איגוד": כששני שותפים בנכס שאינו ניתן לחלוקה, אחד מהם יכול לומר לחברו: קנה את חלקי או מכור לי את חלקך (בבא בתרא יג)] ולא מצאתי. אמנם אם באמת, בלא נטיה של חפץ להיטיב לשום צד, יבין כבוד הועד, שלמר ו' ישאר דרך של כניסה ויציאה, גם אם דרך זה ינטל ממנו ע"י[8] גוד או אגוד, אז אף שאין לי יסוד לדין זה, מ"מ[9] לא אקבל עוד קובלנא משום צד על מעשי הועד בזה ע"פ[10] החלטת גוד או אגוד. יותר מזה איני יכול לדון בעסק זה, כי המשפט לאלהים הוא. [דברים א, יז]

ברגשי כבוד וברכת ד' מציון, אשר במשפט תפדה, [ישעיהו א, כז]

הק' אברהם יצחק ה"ק הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרס"ח - השנה תרס"ח (1907/1908)
5. בראש"ל - בראשון לציון
6. שלו' - שלום
7. ע"ד - על דבר
8. ע"י - על ידי
9. מ"מ - מכל מקום
10. ע"פ - על פי

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת רעה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט' אדר ראשון תר"ע - יפו **נמען:** גלוסקין ומאירוביץ (יקב ראשון לציון)

אזהרה מחודשת: שום נכרי לא יתקן חביות יין כשר, ושום חילוני לא יחלק 'בין תיקון לתיקון' בלי הוראה מבעל הוראה מוסמך.

עיקרי הדברים

- איסור מגע נכרי בחביות היין הכשר.
- אין להורות בלי בעל הוראה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ט' אד"ר[4] תרעי"ן.

אדונים חביבים, מר גלוסקין ומר מאירוביץ, [זאב גלוסקין ומנשה מאירוביץ, ממנהלי אגודת הכורמים] שלו'[5] וברכה.

המאורע אשר הסב לי לכתב את מכתבי העבר [ראו (כרך א', אגרת רע)] ע"ד[6] שמירת היין הכשר ממגע נכרים, גורם לי לזרז עוד הפעם את כבודם, להזהיר באזהרה מדוייקת את כל מי שאחריות הובלת היין הכשר חלה עליהם, שבשום אופן לא יקרב לתקן את החביות של היין הכשר, כ"א[7] בן ישראל, ושלא ישים כל איש חילוני את לבו כלב מורה דת ד' בישראל, לחלק בין תיקון לתיקון בלא הוראה מיוחדת מבעל-הוראה בקי ומוסמך.

אתכבד לבקשם להרגיע את רוחי, בתשובתם הנכבדה כי את אשר אומר בזה ימלא מצד כבוד הדרתם.

ברגשי כבוד וברכה מקודש,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. אד"ר - אדר ראשון
5. שלו' - שלום
6. ע"ד - על דבר
7. כ"א - כי אם

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת רפא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ט אדר ראשון תר"ע - יפו **נמען:** פקידות יקב ראשון לציון

התברר שהייתה התרשלות במסירת תיקון חביות היין הכשר לנכרי, וההתנצלות קלושה. הזכות היחידה היא שחילקו מדעתם בין תיקון לתיקון, הוראה שרק מורה מובהק רשאי לפסוק בה. יש להזהיר את הפקידים שנכרי לא ייגש לחביות כלל.

עיקרי הדברים

- התרשלות בכשרות היין.
- אזהרה לעתיד.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ט אד"ר[4] תרעי"ן.

לכבוד הפקידות הנכבדה ליקב ראשל"צ[5] שלו'[6].

בתשובה על מכתבם הנכבד מט"ז דנא אתכבד להודיעם, כי אמנם נתברר לי, שהיתה התרשלות, מטעם מי שהדבר מוטל עליו, בדבר התיחדות המלאכה של תיקון החביות, [ראו (כרך א', אגרת רע)] של היין הכשר, ליד נכרי. ההתנצלות היא קלושה מאד, מצד מי שחקרתי ודרשתי אותם בענין זה. וכל הזכות, שיש לי להגיד בזה, הוא רק מה שחלקו מדעת עצמם בין תיקון לתיקון, מה שהיא אחת מההוראות הנכבדות, שאינן נתנות כ"א[7] למורה מובהק לדון בה בכובד ראש. ומפני שהמאורע שעבר השאיר לי דאבון נפש מרובה, לפיכך מצאתי לנפשי חובה להזהיר ולזרז למזורזין, למען יטיבו להזהיר את הפקידים, השייכים למשלח היין, שלא יגש נכרי לתיקון החביות של היין הכשר כלל ועיקר, ולא יוציאו לעז על עסקנו הנכבד, אשר ערכו וכבודו קדוש לנו.

ברגשי כבוד וברכה נאמנה

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. אד"ר - אדר ראשון
5. ראשל"צ - ראשון לציון
6. שלו' - שלום
7. כ"א - כי אם

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת שלד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (תר"ע) **נמען:** אספת המחאה בראשון לציון

אספה בראשון לציון באה למחות על רדיפת המושבות בידי אנשים בירושלים, שמערערים על היתר השמיטה. הרב קוק קורא להם להתעלות מעל הקנטרנות, כי כבוד ירושלים הוא כבוד האומה. עדיף לעבור בשתיקה ולעסוק בבניין. אם יחליטו לפרסם הודעה, שתהיה בלי פגיעה באיש: שהישוב הולך לפי הוראת הגאונים ואינו נותן ערך למצרים את צעדיו.

עיקרי הדברים

- אספת המחאה בראשון לציון.
- כבוד ירושלים כבוד האומה.
- עדיפות לשתיקה ולמעשה.
- הודעה מכובדת בלי פגיעה.

נוסח האגרת עם ביאור

אחים נכבדים חברי אסיפת המחאה בראשון לציון, [מחאת איכרי המושבות נגד רבני ירושלים שערערו על היתר המכירה בשמיטת תר"ע; ראו גם (כרך א', אגרת נוספות יג)] שלום וברכה.

זה מקרוב באה אלי השמועה בדבר אסיפתכם הנכבדה ומטרתה למחות נגד הרדיפות, אשר בני המושבות סובלים מאחדים מיושבי ירושלים עה"ק[1] תי"ו[2], ע"י[3] הערעור שהם מחדשים על ההוראה המוחזקת מגאוני עולם נוחי נפש זי"ל[4] בדבר השמיטה, ואשר הונהגה בלא ניגוד מעשי מאז החל הישוב בארץ.

מסופק אני בעצמי אם יש לי רשות להכנס בתחום שאינו שלי, להגיד איזו דרך לאנשים מעשיים כשהם רואים לעשות איזה דבר לטובת הישוב לפי נקודת השקפתם בדרך החיים והמעשה. בכל זאת, בתור איש מישראל האוהב את כל אחיו אהבת אמת וחפץ בטובתו של הישוב החדש והישן כאחד, ויחד עם זה הננו מתכנסים בעובי הקורה ביסוד הענין אשר גרם לכל הסיבוך, הנני מרשה לעצמי להעיר את כבוד הנאספים הנכבדים כולם, שישימו אל לבם כמה סבלנו מאז ע"י מלחמת אחים, שהניחה לנו לעזבון את "ימי המצרים" [שלושת השבועות שבין י"ז בתמוז לתשעה באב, ימי האבל על החורבן] ונאד הדמעות שלהם.

ויראו נא דוקא כעת, בעת מרירות הנפש והתרגשות הלב, את גדולתם הרוחנית, את ישוב דעתם ורוממות רוחם להתנשא מעל לקטנות של קנתוריות כמו אלה, ישוו נא בדעתם כי כבודה של ירושלים הוא כבודנו, כבוד האומה כולה, שאנו מתאמצים תמיד להוקירו בגאון רוח ושכל טוב. אם יבוא הדבר שתסכים האסיפה הנכבדה לעבור על כל המאורע בשתיקה ותחת דבר שפתים לעסוק בפועל בהתעצמות ישובנו הקדוש בא"י[5] בהשקט ובמנוחה, היה הענין מביא נחת רוח גדול להרבה ישרי לב המיושבים בדעתם והמצפים לטובת עתידנו על אדמת הקדש.

אבל אם גם יוחלט הדבר שתצא איזו הרצאה לרבים מכללות האסיפה, אחשוב שנאה והדור יהיה שלא ימצא בה שום דבר שלא כנמוס, שום פגיעה בכבודו של שום אדם ומפלגה, כי אם להודיע לכלל עמנו הפזור בגולה את הדבר הידוע, שהישוב החדש הולך הוא את דרכו במסילתו הבטוחה, ובכל דרכי החיים המעשיים, הנוגעים בגבול הדת וההוראה, איננו זז מהוראתם של הגאונים המפורסמים בישראל מאז בגדולת תורתם וצדקותם, שהכירו את ערכו הגדול של הישוב וידעו מה הוא לישראל ותקותו, ואיננו נותן שום ערך לדברי אחרים הבאים להצר את צעדיו. הסכמה ברורה זו, מוסכמת היא מכללות האומה כולה, אשר התנהגה בפועל ובמעשה ע"פ[6] ההוראה המפורסמת, ביחוד בדבר שאלת השביעית, מאז אשר זכינו לראות ביסוד ישובנו החדש על אדמת קדשנו. דברים ברורים ורצוים כאלה היוצאים באמת מתוך הלב ראוים הם, לדעתי, לעשות את תפקידם, כמו שאמרו "לא כחל ולא שרק ולא פירכוס - ויעלת חן". [כתובות יז]

ברגשי כבוד ויקר, בצפית ישועה מבין המצרים, ובברכת ד' מציון,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. עה"ק - עיר הקודש
2. ת"ו - תבנה ותכונן
3. ע"י - על ידי
4. ז"ל - זכרונו לברכה
5. באי"י - בארץ ישראל
6. ע"פ - על פי

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תמו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ח מנחם אב תרע"ב **נמען:** אגודת 'כרמל', ראשון לציון

השקדים שנשלחים בלי הפרשת תרומות ומעשרות פוגעים בכבוד הישוב ומכשילים את הציבור. הרב קוק מבקש לקבל שקדים רק עם תעודה מהממונים, ולתקן את מה שכבר נמצא אצלם.

עיקרי הדברים

- שקדים בלי הפרשת מעשרות.
- עלבון הישוב.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], ח"י[2] מנ"א[3] תרע"ב[4].

לכבוד אגודת כרמל, [אגודת "כרמל", ששיווקה את תוצרת המושבות] בראשון לציון ת"ו[5], שלו'[6] וברכה.

אלופי היקרים, מוכרחני לבקש מהדרת כבודם, לעזרני בדבר שיש בו משום הסרת תרעומת כללית מעל הישוב, באחד מענפיו החשובים.

השקדים שנשלחים ע"י[7] אגודתם הנכבדה כשהם טבלים, בלא תיקון תרומ"ע[8], [פירות שלא הופרשו מהם תרומות ומעשרות, ואסורים באכילה] מעוררים הם, לדאבון לבבי, רגשי עלבון על ישובנו הקדוש והחביב, באמרם, ולא שלא בצדק, שהוא מכשיל בזה את הציבור במאכלות אסורות.

אני איני יודע איזה רגש מר הוא יותר מכאיב לי, אם עצם המכשול היוצא מזה או עלבון הישוב, משוש תקות חיינו הלאומיים. איך שיהיה אבקשכם, אדוני החביבים, שלא לקבל מעתה שקדים, כי-אם בתעודה מהממונים על המעשרות שהועמדו במושבות. ובטובם להודיע למוכריהם שיתקנו את שקדיהם, ולקבל תעודה, כדי שלא יהיה כל מעצור במהלך המסחר. והמוכן בידם כבר מהבלתי-מתוקן, הנני מחלה את פני [מבקש את פני (על פי שמות לב, יא)] הדרתם, עשו נא לכבוד שם ד' הנקרא על עמנו וארצנו הק'[9], ולכבוד ישובנו האהוב, תל תלפיות של כל ישראל, [מקום שכל ישראל פונים אליו (על פי ברכות ל)] ותקנו נא את הכל כדת של תורת אמת מורשה קהלת יעקב:

ברגשי כבוד נעלים ובצפיית ישועת בנים, בוני ארץ אבות, ברוממות קרן,

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה – ברוך השם
2. ח"י – שמונה עשרה (18)
3. מנ"א – מנחם אב
4. תרע"ב – השנה תרע"ב (1911/1912)
5. ת"ו – תבנה ותכונן
6. שלו' – שלום
7. ע"י – על ידי

8. תרומ"ע - תרומות ומעשרות
9. הק' - הקטן

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תרעג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"א אדר תרע"ד - יפו **נמען:** ועד ראשון לציון

דיני הרחקת עופות: שובך יונים - חמישים אמה; שאר העופות - לפי אומד מומחים; בעל העופות חייב לגדור; מותר לגדור סמוך למצר. נהגו להרחיק גדר קוצים מטר, וזו תקנה טובה. (הסוף חסר.)

עיקרי הדברים

- הרחקת שובך.
- חובת הגדר.
- גדר קוצים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"א אדר תרע"ד[4]

לכבוד הועד הנכבד בראשון לציון ת"ו, שלו'[5],

הנני להשיב בזה ע"ד[6] ההרחקה הדרושה מצד נזקי שכנים של עופות:

א. שובך של יונים צריך הרחקה של חמישים אמה [בבא בתרא כב] מכל צד.

ב. לשאר עופות לא נתנו חכמים שיעור, ותלוי לפי אומד מומחין, כפי הנדרש לשמירה מהיזק.

ג. הגדר צריך לעשות בעל העופות לשמור את ממונו שלא יזיק את חברו.

ד. את הגדר יכול הגודר לסמוך אל המצר מצד הדין. ואין חילוק בין אם הוא גודר גדר יבש, או גודר בקוצים נטועים, רק שיהיה בו כדי להגן שלא יזיק ממונו את אחרים, אבל כבר הונהגנו בכמה מקומות, שאם גודרים בקוצים נטועים, מרחיקים מטר מהמקום, כדי שלא יזיק את חברו או את הרבים בקוצים המתפשטים בגידולם. והיא תקנה טובה שראוי לדעתי להנהיגה בכל מושבותינו.

(חסר הסוף)

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ד - השנה תרע"ד (1913/1914)
5. שלו' - שלום
6. ע"ד - על דבר

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקכה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ד כסלו תרפ"ב **נמען:** הרב יוסף הלוי, יקב ראשון לציון

למר אסטשינסקי השיב: רק אם היין שממנו הופק האלכוהול נבחן ויש בו טעם יין הראוי לשתייה, אפשר לקרוא עליו שם מעשר. על היין המעורב לבו מהסס, ואין ראיות מכריעות לעשר ממנו על יין נקי. גם ביין הנקי שמזוקק באלמביק יש מים מאדי הקלחת שיש לנכות.

עיקרי הדברים

- תנאי למעשר מהיין.
- ספק ביין מעורב.
- ניכוי המים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. יום כ"ד לחדש כסלו תרפ"ב

כ' ידי"נ[2] הרב המאוה"ג[3] כו"[4] מוהר"י[5] הלוי שליט"א[6]

ביקב ראשון לציון [יקב "כרמל" בראשון לציון] ת"ו[7]. שוי"ר[8]. מצאתי לנכון להודיע שמר ש. אסטשינסקי הי'[9] אצלי ושאל ע"ד[10] היין שנמשך ממנו האלכוהל השבתי לו כאמור במכתבי, שדוקא אם יבחן היין, ויהי'[11] בו טעם יין, באופן הראוי לשתי' בתור יין, יוכשר לקרא עליו שם מעשר. ולא באופן אחר. והנה אם יהי'[12] כן באמת, מרוצה אני בזה יותר מהקולא של היין המעורב אפי'[13] עם סברת התסיסה שסו"ס[14] לבי מהסס ע"ז[15] מאד. ולא מצאתי עדיין ראיות מכריעות, לעשר ממנו על יין נקי. וזאת למודעי שהגידו לי אנשים בקיאין שגם בהיין הנקי הנמשך ע"י[16] האלמבג. [מכשיר הזיקוק (אלמביק)] יש בו חלקים של מים מהזיעה של הקלחת, שבודאי צריך לנכות באומד ברור את השיעור של המים המעורבים. וחפצתי מאד לדעת איך הסכים כת"ר[17] להתנהג בכ"ז[18].

והנה בזה ידי"נ דוש"ת[19] באה"ר[20].

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. ידי"נ - ידיד נפשי
3. המאוה"ג - המאור הגדול
4. כו' - וכולי (וכן הלאה)
5. מוהר"י - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. ת"ו - תבנה ותכונן
8. שוי"ר - שלום וישע רב
9. הי' - היה
10. ע"ד - על דבר

11. ויהי׳ – ויהיה
12. יהי׳ – יהיה
13. אפי׳ – אפילו
14. שסו״ס – שסוף סוף
15. ע״ז – על זה
16. ע״י – על ידי
17. כת״ר – כבוד תורתו
18. בכ״ז – בכל זאת
19. דוש״ת – דורש שלומו ותורתו
20. באה״ר – באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקנ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ז כסלו תרפ"ג - ירושלים **נמען:** הרב יוסף הלוי, ראשון לציון

תודה על הבשורה שענייני המעשרות ביקבים הוסדרו בלי שאלות, ומזל טוב על שחרור בנו.

עיקרי הדברים

- מעשרות היקבים.
- מזל טוב.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ירושלם י"ז כסליו תרפ"ג[2]

שלו'[3] וברכה, לכבוד ידי"נ[4], הרב המאור הגדול וכו'[5] מוה"ר[6] יוסף הלוי [ראו (כרך ד', אגרת אקכה)] שליט"א[7],

בראשון-לציון ת"ו[8] אחדשה"ט[9] באה"ר[10] קבלתי מכתבו היקר. והנני מכיר לו תודה לכת"ר[11], על הבשורה-הטובה שנסדרו, ב"ה, עניני מעשרות היקבים [ראו (כרך ד', אגרת אקכה)] מבלי שום שאלות, עצהיו"ט[12]. וכן אני מברך בברכת מז"ט[13] לכת"ר וכל משפחתו, על חסדי השי"ת[14] בשחרור בנם היקר נ"י[15].

והנני הדוש"ת[16] באה"ר ונאמנה, מקודש מירושלים

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ג - השנה תרפ"ג (1922/1923)
3. שלו' - שלום
4. ידי"נ - ידיד נפשי
5. וכו' - וכולי (וכן הלאה)
6. מוה"ר - מורנו הרב רבי
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. ת"ו - תבנה ותכונן
9. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
10. באה"ר - באהבה רבה
11. לכת"ר - לכבוד תורתו
12. עצהיו"ט - על צד היותר טוב
13. מז"ט - מזל טוב
14. השי"ת - השם יתברך
15. נ"י - נרו יאיר
16. הדוש"ת - הדורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקעא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: א' דראש חודש אדר תרפ"ג **נמען:** מר שמפער, ראשון לציון

שמע שהוא ירא שמים, אבל מחלק בשבת ללקוחותיו חלב שנחלב בשבת. אין היתר אפילו לטלטל חלב מוקצה, ובוודאי לחלקו כדרך חול; ׳חלילה לסמוך על היתר בדוי מלב, שהכל חולים הם׳.

עיקרי הדברים

- חלב שנחלב בשבת.
- איסור טלטול וחלוקה.
- היתר ׳הכל חולים׳ בדוי.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. א' דר"ח[2] אדר ג'

כ'[3] היקר האדון מר שמפער נ"י[4]

בראשון לציון ת"ו[5], הנני בזה בא אליו במכתבי זה על יסוד השמועה ששמעתי שכבודו הוא איש הגון וירא שמים. אבל ע"פ[6] איזו שגגה הוא מחלק ללקוחותיו בשבת את החלב שנחלב בשבת שמביאים אליו. ע"כ[7] הנני בזה מודיע לכבודו שאין שום היתר גם לטלטל את החלב המוקצה שנחלב בשויו"ט[8], [חלב שנחלב בשבת ויום טוב הוא מוקצה, ואסור בטלטול] וק"ו[9] שמכשול רבים הוא לחלק אותם כסדר כעובדין דחול, וחלילה לסמוך על היתר בדוי מלב, שהכל חולים הם, בהיתירים בדויים כאלה תפוג תורה ח"ו[10]. ותקותי חזקה שאיש יקר וירא"א[11] שכמותו לא יסמוך ע"ז[12] להבא.

והנני בזה מברכו באהבה ודושה"ט[13]

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. דר"ח - דראש חודש
3. כ' - כבוד
4. נ"י - נרו יאיר
5. ת"ו - תבנה ותכונן
6. ע"פ - על פי
7. ע"כ - על כן
8. בשויו"ט - בשבת ויום טוב
9. וק"ו - וקל וחומר
10. ח"ו - חס ושלום
11. ויר"א - וירא אלקים
12. ע"ז - על זה
13. ודושה"ט - ודורש שלומו הטוב

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אשדמ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י״א אלול תרפ״ה - מוצא **נמען:** מר דב חביב, ראש עיריית ראשון לציון

הגיע הזמן שהמושבה תהיה קהילה שלמה עם רב. הרב קוק ממליץ על הרב זבולון חיים חרל״פ, מגדולי הרבנים הצעירים, בקי בהליכות החיים, בעל אהבה לאומית, דרשן ונואם.

עיקרי הדברים

- רב לראשון לציון.
- המלצה על הרב ז״ח חרל״פ.

נוסח האגרת עם ביאור

ב״ה[1]. מוצא י״א אלול תרפ״ה[2] ידידי הנעלה מר דוב חביב נ״י[3] שר עיריתנו ראשון-לציון [דב חביב (לובמן), ראש ועד המושבה ראשון לציון] ת״ו[4]

אדון מאד נכבד. תודתי נתונה לכבודו על מכתבו היקר בתשובה על דבר מנוי הרב בעיריה החביבה. מקוה אני שהאספה הנכבדה אשר תתאסף כעת בכלות הבציר תדע להעריך את הדבר הגדול הזה, כבר בא התור שישובנו החביב יצא לכלל גדלות, ויתבגר להיות ערוך מקהלות קדושות בישראל על אדמת ישראל, במקום ישובים קבוציים שלא בא עליהם עדין התאר השלם של עדות שלמות, מפני המחסור של הצרכים החיוניים הראשיים שגולת הכותרת שלהם היא הרבנות. זה המוסד אשר אין די לבאר גודל ערכו בתולדות עמנו מאז הוסדו עד עתה. ובארצנו בעת התחיה, שהרבנות זאת היא תפקידה, להחיות בטללי אורות בהדרת קדש את ערכה של תחיתנו הלאומית, ולרומם את הרוח ואת החיים של היהדות המוצקת והנאמנה בישובנו. להוסיף לו יפעה ועז גם יחד. ההכרה של נחיצות למנוי רבנים בכל מושבה חשובה הכתה ב״ה כבר שורש עמוק באומה, וכל הלוקחים חלק בבנין הארץ מקרוב ומרחוק נותנים לזה ערך רב ונכבד. וביחס האישיות של הראוי להתיצב בתור מנהל דתי רוחני בישוב במרכז חשוב ונכבד כעירתנו הכבודה ראשון-לציון, הנה הרב הגדול בתורה וחכמה ויראה טהורה מו״ה[5] זבולון חיים חרל״פ[6] [הרב זבולון חרל"פ, שכיהן לימים כרב בראשון לציון] שליט״א[7], הוא מתאים מאד להמשרה המעולה הזאת בתור אחד מהגדולים, צעירי הרבנים אשר קרא ושנה הרבה ויודע ג״כ[8] הליכות החיים, מלא טהרת לב ואהבה לאומית רחבה ועמוקה, דרשן ונואם מצוין אשר כבר בטח שמעו אודותיו לטובה גם אלה החוגים שלא נזדמן להם לשמוע נאומים.

ע״כ[9] הנני בזה בדרישתי המלאה אהבה וחבת קדש להעיריה היקרה, שיואיל נא כי[10] הנעלה בתור שר העיריה, וכבוד הועד והאספה הנכבדה בכלל, להחליט אומר ולקחת אחר כבוד את הרה״ג[11] הנכבד הרז״ח[12] חרל״פ הנ״ל[13], אשר אבטח בע״ה[14] שבכבודו יתימרו, ותפארת העיריה והצלחתה יעלו בזה למעלה למעלה, כתקות אחיכם הנאמן סלה.

החותם בברכת התחיה ממקור הקודש המבורך לעד

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ה - השנה תרפ"ה (1924/1925)
3. נ"י - נרו יאיר
4. ת"ו - תבנה ותכונן
5. מו"ה - מורנו הרב
6. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. ג"כ - גם כן
9. ע"כ - על כן
10. כ' - כבוד
11. הרה"ג - הרב הגאון
12. הרז"ח - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ז, ח (למשל: זאב + חיים) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
13. הנ"ל - הנזכר לעיל
14. בע"ה - בעזרת השם

אגרות שבהן ראשון לציון נזכרת – עם ביאור

לפי סדר הכרכים. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת נד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ג שבט תרס"ז - יפו **נמען:** הרב אליהו חזן, אב בית דין אלכסנדריה

הרב קוק מאשר שגם היין של ראשון לציון, ולא רק של רחובות, כשר בלי פקפוק ובהשגחה מעולה.

עיקרי הדברים

- כשרות יין המושבות.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ג שבט תרס"ז[4].

לכבוד הרב הגאון המפורסם פ"ה מו"ה[5] אלי' חזן [הרב אליהו בכור חזן, רבה של אלכסנדריה] שליט"א[6], הגאב"ד[7] דק' אלכסנדריא יצ"ו[8].

זה איזה שבועות הגיעני מכתב מכ"ג ני"ל[9], ע"ד[10] היין של אגודת הכורמים ברחובות, והשבתי שההכשר שלהם הוא נכון וישר. עתה כתב לי אחד ממנהלי ה"כרמלי" [חברת "כרמל", שהפיצה את יינות המושבות] במחנה כתר"ה[11], שאמר לו שהיתה השאלה על יין של ראשל"צ[12]. אולי נאבד המכתב, כי לי באה אגרת הקודש דמר רק על יין רחבות. אמנם גם היין דראש"ל[13] הוא כשר כדת של תורה בהשגחה מעולה, והשימור המקומי מוטל על כל רב באתריה שיהי'[14] כדת, אבל מה שנוגע לפה במקומו הנני בזה להודיע למר, שיין ראש"ל[15] גם הוא כשר בלא פקפוק. והנני בזה דוש"ת[16] באה"ר[17],

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרס"ז - השנה תרס"ז (1906/1907)
5. מו"ה - מורנו הרב
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. הגאב"ד - הגאון אב בית דין
8. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
9. ני"ל - נראה לי
10. ע"ד - על דבר
11. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
12. ראשל"צ - ראשון לציון
13. דראש"ל - דראשון לציון
14. שיהי' - שיהיה
15. ראש"ל - ראשון לציון
16. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
17. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת קמב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' סיון תרס"ח - יפו

נמען: רבני ירושלים: ר' שמואל סלנט, ר' חיים ברלין והראשון לציון ר' אליהו פניז'ל

הרב קוק שמח על מכתבם ומסכים לתקן את הפרשת המעשרות במושבות בפיקוח הוועדים. הרב קוק יכתוב לוועדים בשמם. הרב קוק עומד לסייר במושבות לפיקוח על ערלה וכלאי הכרם, ומעמיד משגיחים בכל מושבה, כי אין עוד מי שיחליף את המשגיח המנוח ר' צבי שניאור.

עיקרי הדברים

- הפרשת מעשרות בפיקוח ועדי המושבות.
- פיקוח על ערלה וכלאי הכרם.
- שיתוף פעולה עם רבני ירושלים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ה' סיון תרס"ח[4].

רב שלו'[5] לכבוד רבנן קדישי, די בקרתא קדישא, הרבנים הגאונים מאורי אור בעיר עז לנו, ירושלים עה"ק ת"ו, וביחוד גאוני עז מיחדי הדיבור של חבה, כ"ק[6] ס"ק[7] הרש"ס[8], [הרב שמואל סלנט, רבה של ירושלים] והגאון ר"ח[9] ברלין, ומעלת ראשון לציון הרה"ג[10] מוהר"א[11] פאניזיל, [הרב אליהו פניז'ל, הרב הראשי הספרדי ("ראשון לציון")] שיחיו כולם לאוי"ט[12], ויזכו לראות פני גואל צדק בב"א[13],

שלו' שלו' בכפילא.

נתמלא ביתי אורה, בקבלת מכתב קדשם, אשר מאז עליו חכיתי, שיופיעו עלי באורם וישעם, בימין ד' רוממה, גאוני טהרה אשר בכלילת יופי עי"ק[14] תובב"א[15], לאמץ זרועי להקים על תלה דת קודש, בישוב החדש בכלל, ובפה עיה"ק[16] יפו והמושבות הסמוכות בפרט. מי יתן והי'[17] זה החלם לברכה, ועוד נוסיף אומץ, שיהי'[18] דיבור של חיבה מצוי תמיד בינינו, להקים תורה ועדות ה' ומשפטיו על ישראל, בקרב עם ד' המתנחלים באה"ק[19], אשר אך זה ראשית דרכם, להרחיב הפעולה על דברים רבים ורמים, אשר ברומו של עולם עומדים, למען יעשה שורש יעקב, המתחיל להכות גזעו על אדמת הקודש, צמח ופרי, "הבאים ישרש יעקב ויציץ ופרח ישראל". [ישעיהו כז, ו]

ועל של עתה באתי, בענין תיקון הפרשת המעשרות ע"י[20] פקוח הועדים. הנה ידי עמכם, רבותי, ובכל אשר ימצא חילי החלש הנני עומד על ימינכם. והנני נכון כעת לכתב בעה"י[21] הרצאת דברי קדשם, והצטרפותי להדר"ג[22] בהסכמה בעה"י, לועדי המושבות, ונראה דבר מה יענוני. ועוד אקוה בקרוב להיות במושבות, לפיקוח עניני הערלה וכלאי הכרם, כדרכי בכל שנה בעזה"י[23], וביחוד שנה זו אשר הננו זקוקים למשגיחים מיוחדים ע"ז[24] בכל מושבה, כי גבר זריז וממולא ובקי בענין כהמנוח הר"צ[25] שניאור ז"ל[26] כמעט שאין למצא, באופן שנוכל למסור על יד אחת ההשגחה הכוללת. וכבר החילותי להעמיד משגיחים פרטיים בכל מושבה ממושבות הכורמים. אמנם הענין צריך עדיין חיזוק, וצור

ישראל ב"ה יאמצנו בישועתו. ובע"ה[27] ע"י הנסיעה נדע בבירור איך להתנהג עם הסדר החדש, ואיך לבצרו ולאמצו, ואקוה להודיע הכל להדר"ג שי'[28]. והנני חותם בברכה ובבקשה רבה, תהי נא ידם הקדושה תמיד יחד עמדי, לרומם הדר קודש ד' בהררי קודש של הישוב החדש, למען שם ד' ולמען עמו ונחלתו. והי' זה שלו' וברכה, כנה"י[29] וכנפש חותם ברגשי קודש ואהבת אומן, מצפה לתשועת ד' ועזו,

הק' אברהם יצחק ה"ק הנ"ל

לפרטי הדברים, איך להתנהג נגד הממאנים, אם ימצאו, צריכים עוד להמתיק סוד בעה"י, בעצת חכמה ותבונה הנ"ל[30]

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרס"ח - השנה תרס"ח (1907/1908)
5. שלו' - שלום
6. כ"ק - כבוד קדושת
7. ס"ק - סעיף קטן
8. הרש"ס - הרב שמואל סלאנט
9. ר"ח - ראש חודש
10. הרה"ג - הרב הגאון
11. מוהר"א - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות א (כגון אברהם / אליהו / אהרן / אליעזר) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
12. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
13. בב"א - במהרה בימינו אמן
14. עי"ק - עיר הקודש
15. תובב"א - תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן
16. עיה"ק - עיר הקודש
17. והי' - והיה
18. שיהי' - שיהיה
19. באה"ק - בארץ הקודש
20. ע"י - על ידי
21. בעה"י - בעזרת השם יתברך
22. להדר"ג - להדרת גאונו
23. בעזה"י - בעזרת השם יתברך
24. ע"ז - על זה
25. הר"צ - הרב רבי שם שמתחיל באות צ (כגון צבי) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
26. ז"ל - זכרונו לברכה
27. ובע"ה - ובעזרת השם
28. שי' - שיחיה
29. כנה"י - כנפשו היקרה
30. הנ"ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת ריח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"א מנחם אב תרס"ט **נמען:** בית הדין הספרדי ביפו, והרב יצחק ארוואץ

על גט של יהודים גורג'ים מראשון לציון: הם שייכים באופן שווה לספרדים ולאשכנזים, אבל מבינים רק רוסית, ולכן קשה למי שאינו מכיר את השפה לסדר את גיטם. על אדם שעשה 'נבלה' יש לקנא ולמחות בכוח התורה ובכוח הממשלה. הרב קוק עסוק ברפואה, אבל יבוא אם יהיה צורך.

עיקרי הדברים

- גיטין של יהודי גרוזיה - שאלת השפה.
- מחאה על עבירה חמורה.
- שיתוף פעולה עם בית הדין הספרדי.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], י"א מנ"א[2] תרס"ט[3].

שלו'[4] וברכה לכבוד ידי"נ[5] הרבנים המובהקים, כלילי פארות, והיו למאורות, חו"ר[6] בד"צ[7] דקה"ק[8] ספרדים [חכמי ורבני בית הדין של קהילת הספרדים ביפו] בעה"ק[9] יפו ת"ו[10], וביחוד כ'[11] ידי"נ הרב המופלא, וכבוד ד' מלא, יקר מחכמה ומכבוד, מהר"י[12] ארוואץ שיחל"א[13], - יתברכו ברב טוב וחיים עד העולם.

מכתב קדשם הגיעני. ולעומת זה קבלתי ג"כ[14] מכתב מכבוד רבני בד"צ שלנו שי'[15], ע"ד[16] הג"פ[17] הגורז'י [על דבר הגט פיטורין של יהודי מגאורגיה (גורג'ים)] מראשון לציון, שאין כונתם לנגע בכל המתיחס למעכ"ת[18], אלא שקהל-קדש הגורז'ים הנם מתיחסים באופן שוה לספרדים ואשכנזים יצ"ו[19], והעיקר שאינם מכירים כ"א[20] לשון רוס, [רוסית] המוזרה לכת"ר[21] והיא לשון ארץ מולדתם של כבוד רבני בד"צ שלנו שי'. וכמובן שקשה, וכמעט מן הנמנע, לתקן כל דברי הגט מי שאינו מכיר את הלשון, שהמגרש מדבר ושומע בו. ועל כגון דא סמיכנא [סומך אני (ארמית)] על יקרת מעלתם, שתמיד נעמוד בקשרי ידידות, לעבוד עבודת הקודש, למען ד' ועמו וחבל נחלתו ת"ו.

וע"ד[22] האי גברא, אשר עשה נבלה לעבור אחדר"ג[23], [שעבר על חרם דרבנו גרשום, ונשא אשה שנייה] ראוי לקנאת ע"ז[24] קנאה גדולה, וכל אשר יעלה בידנו למחות בעושי עול אלה, ע"י[25] כח תוה"ק[26] וכח הממשלה, הננו ודאי חייבים, לגדור את הפרצה. והנני מחכה כעת על תשובת כ' רבני בד"צ שלנו הי"ו[27], אשר אקוה שיתאגדו יחד בכינוס לצדיקים. והנה אני בעניי עסוק כעת ברפואות, וגם פה לא הונח לי מטרדות שונות, דאתרא ודעלמא, [של המקום ושל העולם (ארמית)] וקשה לי לנוד כעת,

טרם הספקתי עדיין לפוש מעט, [לנוח מעט] מי"מ[28] אם יהיה הכרח לפי צורך הענין שאבא, הסכמתי בל"נ[29] שלא להשגיח על העכובים, רק שלא להניח את חיי המשפחה כדרך הפקר ח"ו[30]. ודי יהי'[31] עוזר לנו, יושיע את עמו ויברך את נחלתו.

והנני חותם בברכה שלמה ובאה"ר[32] ונאמנה, כנה"ר[33] ונפש ידי"ע[34],

הק' אברהם יצחק ה"ק הנ"ל

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרס"ט - השנה תרס"ט (1908/1909)
4. שלו' - שלום
5. ידי"נ - ידיד נפשי
6. חו"ר - חכמים ורבנים
7. בד"צ - בית דין צדק
8. דקה"ק - דקהילה קדושה
9. בעה"ק - בעיר הקודש
10. ת"ו - תבנה ותכונן
11. כ' - כבוד
12. מהר"י - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
13. שיחל"א - שיחיה לאורך ימים
14. ג"כ - גם כן
15. שי' - שיחיה
16. ע"ד - על דבר
17. הג"פ - הגאון פ... - שם אדם
18. למעכ"ת - למעלת כבוד תורתו
19. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
20. כ"א - כי אם
21. לכת"ר - לכבוד תורתו
22. וע"ד - ועל דבר
23. אחדר"ג - על חרם דרבנו גרשום
24. ע"ז - על זה
25. ע"י - על ידי
26. תוה"ק - תורתנו הקדושה
27. הי"ו - השם יברכהו ויחייהו
28. מ"מ - מכל מקום
29. בל"נ - בלי נדר
30. ח"ו - חס ושלום
31. יהי' - יהיה
32. ובאה"ר - ובאהבה רבה
33. כנה"ר - כנפשו הרמה
34. ידי"ע - ידידו עוז

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת רמ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ר"ח כסלו תר"ע - יפו **נמען:** הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי

דיווח על תלמודי התורה במושבות. בפתח תקווה העיכוב הוא בריאותו של ד"ר אויערבך. בראשון לציון הקצבה אינה מספיקה, כי ההורים פועלים עניים. ברחובות דרוש עוד מלמד. הגיע הזמן לחינוך הבנות, כי הן האימהות של העתיד ומשפיעות על אחיהן. בית המלאכה ב'שערי תורה' גדל ליותר מעשרים תלמידים וזקוק למנהל. הרב קוק מתחיל צעד קטן לקראת הישיבה המרכזית לישוב החדש.

עיקרי הדברים

- תלמודי התורה במושבות.
- הצורך בחינוך בנות.
- בית המלאכה ב'שערי תורה'.
- התחלת הישיבה המרכזית.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ראש חודש כסלו תר"עין. [ראש חודש כסלו תר"ע (1909)]

שלו'[4] וברכה מהררי' קודש לכבוד הגאון הגדול עטרת תפארת ומגדל עז, מוהר"ר[5] יצחק אייזיק הלוי שליט"א[6].

שלו' שלו' בכפילא.

מכתב הדר"ג[7], מצ"ג העבר, [מצום גדליה שעבר] הגיעני במועדו הנכון, ומפני עיכובים רבים ושונים לא עלתה בידי להשיב להדר"ג[8] עד כה.

והנה בדבר פתח-תקוה, נקוה שיהי'[9] מסודר הכל על צד היותר טוב בע"ה[10].

ועד כה היתה המניעה ממצב הבריאות של היקר ד"ר[11] אויערבאך [ד"ר משה אויערבך, שנועד לנהל את תלמוד התורה בפתח תקוה] שי'[12], יחזקהו ד' לעבודת הקודש בעד עמו ונחלתו.

ובראשון-לציון ג"כ[13] ב"ה עומד הדבר להסתדר כראוי, רק שהקצבה שקצבו באסיפה, שני מאות פרנק, לא יספיק, גם עם המעט המתקבץ מהמושבה, לשכור ג"כ מורה לשפה הערבית. כי ע"ד[14] שיתופם של בני המושבות עצמם, אי אפשר לדון על כל המושבות בסגנון אחד. כי בפ"ת[15], המחזיקים בהת"ת[16] המה מעיקרי הבע"ב[17] שבמושבה, ואע"פ[18] שפרנסתם מצומצמת, מ"מ[19] הם משתתפים בכל כחם בשיתוף ממשי, אבל בראשון-לציון רובם של המחזיקים בת"ת[20] הם מהפועלים, שאין להם נחלת שדה וכרם, והם עניים מרודים, שקשה מאד וכמעט אי-אפשר להכביד עליהם אפילו הכבדה כל שהיא. ולענין התועלת המקוה, ודאי דוקא יש לקוות, שמבני עניים כאלה תצא תורה.

וכמו-כן ע"ד רחובות ועקרון, צריך להתאמץ מאד לסדר את המצב, כדי להציל ילדי קודש מפח הכפירה, והבוחר בציון יעזרנו ע"ד כבוד שמו הגדול ב"ה.

עתה הגיעה השעה, שנחל בעה"י[21] איזה צעד מעשי ע"ד יסוד ישיבה מרכזית לישוב החדש, אשר את תמצית תכנה כמדומה שהצעתי איזה פעם קדם הדר"ג שליט"א. עלינו להקדים, כפי היכולת, לעשות דבר ממשי בעד המצויינים שבבעלי כשרון המתגדלים בארץ, לבל ילכו שבי אחרי מוסדי ההרס, ההולכים ונושאים ראש, מפני שיש להם מחזיקים נלהבים מעברים. וישיבה אחת שלמה בצביונה, ממולאת בתורה במובן רחב, ומותמכת בתכסיסי החיים כפי הצורך, תכריע את כל הישוב כלפי זכות, ותכין יסוד לחיי ישראל אמתיים על אדמת הקודש. הנני מתחיל בעה"י כעת איזה התחלה קטנה בזה, ואקוה לאוזר ישראל בגבורה, [מברכות השחר] אשר עד כה חזקני ואמצני, לשאת ביד רמה דגל אש דת קודש, באומץ לב ובלי פחד מכל המפריעים, אשר סביב שתו לנו, [על פי תהלים ג, ז: "אשר סביב שתו עלי"] שיחזק ידי ויאמץ חילי על דרך הקודש הזאת, של יסוד אבן פינה לתחיית תורת אל חי במרכז נחלת ד' של שבי גולה, המחזיקים בידם ראשית פריחת צמיחת קרן ישועה והתחלת דרך לגאולי ד'.

אקוה שהדר"ג[22] שליט"א יבין עד כמה מחשבתי רצויה בזה, ועד כמה הדבר נוגע עד נפש היהדות האמתית בעת כזאת, ליסד לנו על נחלת ד' מכון כזה, שיתן לנו ת"ח[23] כאלה, שיהיו מקובלים על הבריות, ושידעו פרק הגון בכל ענפי התורה, הסובבים את מערכות ההלכה והאגדה, כדי שידעו לכלכל דבר במשפט, [על פי תהלים קיב, ה: "יכלכל דבריו במשפט"] נגד המון העוקרים אשר סבונו כדבורים. [על פי תהלים קיח, יב]

ברחובות, דרוש רק עוד מלמד הגון אחד. זה המלמד, היושב עתה בהת"ת שם, הוא מוכשר מאד לעבודתו, לפי תנאי המקום. אבל כעת, ע"י[24] העזיבה של הזמן העבר, באו רב הילדים אל ביה"ס[25], לדאבון לבבינו. ואם יהי'[26] לנו עוד מלמד הגון אחד, יש לקוות, שלימים הבאים יומשכו כל הנערים, ועכ"פ[27] רובם, אל הת"ת[28], להתחנך ע"פ[29] דרך ד' הנאמנה.

גם הגיע זמן לשים לב לחינוך הבנות. כי אם נקח בידנו רק את חינוך הבנים, והבנות תהיינה מחונכות בבתי הספר, והן הנן האמות שלעתיד, עדיין לא הועלנו בתקנתנו. ואפילו זולת הצפיה למרחוק, כיון שבבית אחד, שבו אח ואחות, כשהאחות מבקרת את בה"ס[30], משפעת היא ברוחה על האח, וכמובן הקלקולים מתגדלים באפס יד, לא כן התיקונים, הצריכים עמל כפים והשגחה מרובה.

כמו-כן דבר גדול ונכבד הוא בית-המלאכה, אשר נוסד פעה"ק[31] ת"ו על יד הת"ת שע"ת[32], [תלמוד התורה "שערי תורה" ביפו] שמטרתה נאמנה לגדל בקרבנו בעלי מלאכה, בלתי בורים מדעת תורה, ומחונכים בדרכי היראה והנה ההתחלה היתה קטנה, ועתה נתגדלה ב"ה בכמה מכונות ותלמידים, יותר מעשרים. אך חסרון אחד צריך להמנות, שמוסד גדול כזה. צריך מנהל שישגיח על הכל, על החינוך המוסרי של התלמידים, שהיא השגחה שונה מאותו החינוך של תלמידי השע"ת[33], המיוחדים לתורה, ועל נימוסי ההנהגה, גם על ההנהגה של הרכוש, שתהי'[34] מסודרת כראוי, ועל דרכי הלימוד של הנערים וארחות חייהם. ומאד היה ראוי, שהאגודה הנכבדה, שהדר"ג שי' יושב בראשה, תשים לב ע"ז[35], לבר איש כזה, בעל השפעה של יראת שמים ושל נימוס נאה, ולתמוך בהוצאה הדרושה לכך, שהמוסד עצמו, בראשית פריחתו, אין בו יכולת לזה.

כללו של דבר, הרבה מאד, יש לנו לעבוד לשכלולה של ארץ חמדתנו, ושיהי'[36] השכלול, שכלול אמתי, בנין שסופו להתקיים בעה"י, באשר רוח ד' תניחנו למעלה למעלה. ועלינו להתחזק מאד מאד בעד עמנו ובעד ערי אלהינו, [על פי שמואל ב י, יב] ובעד תורת ד' רוח אפינו. [על פי איכה ד, כ]

אחתום בעתרת שלו' וברכה מקודש, כנפשו הרוממה ונפש אסיר תקוה המצפה לתשועת ד' על עמו בחבל נחלתו במהרה בימינו בקרוב.

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. שלו' - שלום
5. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. הדר"ג - הדרת גאונו
8. להדר"ג - להדרת גאונו
9. שיהי' - שיהיה
10. בע"ה - בעזרת השם
11. ד"ר - דוקטור
12. שי' - שיחיה
13. ג"כ - גם כן
14. ע"ד - על דבר
15. בפ"ת - בפתח תקוה
16. בהת"ת - בהתלמוד תורה
17. הבע"ב - הבעל הבית
18. ואע"פ - ואף על פי
19. מ"מ - מכל מקום
20. בת"ת - בתלמוד תורה
21. בעה"י - בעזרת השם יתברך
22. שהדר"ג - שהדרת גאונו
23. ת"ח - תלמידי חכמים
24. ע"י - על ידי
25. ביה"ס - בית הספר
26. יהי' - יהיה
27. ועכ"פ - ועל כל פנים
28. התי"ת - התלמוד תורה
29. ע"פ - על פי
30. בה"ס - בית הספר
31. פעה"ק - פה עיר הקודש
32. שע"ת - שערי תורה (שם מוסד חינוך ביפו)
33. השע"ת - השערי תורה
34. שתהי' - שתהיה
35. ע"ז - על זה
36. ושיהי' - ושיהיה

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת רעא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ר"ח אדר ראשון תר"ע - יפו **נמען:** מנהלי 'כרמלי' באודסה

הרב קוק מודיע שאומן נכרי תיקן בטעות כמה חביות יין כשר מראשון לציון שנשלחו לאודסה. חביות שיש בהן סימני תיקון לא יימכרו ליהודים כיין כשר. הרב קוק גם שואל מי השומר בבית המכס ומי הרב שממשיך את ההשגחה באודסה.

עיקרי הדברים

- פסילת החביות המתוקנות.
- שמירה על היין בבית המכס.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3]. ראש חדש אד"ר[4] תרע"ן.

לכבוד מנהלי "כרמלי" באדעסא, [סניף חברת "כרמל" באודסה, שהפיצה את יינות המושבות; על המקרה ראו (כרך א', אגרת רע)] שלו'[5].

אתכבד בזה להודיע לכבודם, כי נתברר לי שע"י[6] משגה תיקן אומן נכרי את אחדות מהחביות יין כשר שנשלחו לאדעסא ביום ה' פרשה יתרו, מיין ראשון לציון, באופן שנאסרו ע"ז[7] לשתייה לישראל. ע"כ[8] ידעו נא כבודם, שהחביות שימצאו אותן בסימני תיקון, כדרך התיקון הנעשה ע"י[9] האומן כשהחביות מתקלקלות על האניה, לא ימכרו אותן לישראל בתור יין כשר.

אחלה לכבדני בתשובתם, אם עלה בידם להכיר את החביות המתוקנות במשלח הנ"ל[10], ואם קיימו את הערתי זאת.

דרך אגב אבקשם להודיעני ג"כ[11], מי הוא השומר ההולך לבית פקידות החוף תמיד, בעת הנדרשה לפתיחת היין הבא מחו"ל[12], במעמד הבולשת, לשמור שלא תגע בו ידי נכרים, ומי הוא הרב הממשיך את בטחון הכשרות אחרי התעודה הבאה, מההשגחה שתחת ידי.

ברגשי כבוד וברכת ד' מציון,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. אד"ר - אדר ראשון
5. שלו' - שלום
6. שע"י - שעל ידי
7. ע"ז - על ידי זה
8. ע"כ - על כן
9. ע"י - על ידי

10. הנ"ל – הנזכר לעיל
11. ג"כ – גם כן
12. מחו"ל – מחוץ לארץ

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת שיח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ד תמוז תר"ע – רחובות **נמען:** הגאון ר' חיים ברלין

על הטענה שהיה עליו להתייעץ עם גדולי ירושלים: ההיתר אינו חדש. השאלה היחידה היא אם שעת הדחק עדיין קיימת, וזה תלוי בהיכרות עם הישוב, שהרב קוק ובית הדין ביפו מכירים יותר מרבני ירושלים. ההכרח השנה גדול אף יותר. בראשון לציון, ברחובות ובוואדי חנין חתמו כבר על שטרי הפקר ומסירה לבית הדין. הרב קוק לא טען שרבני בית הדין הם 'יחותרי המחתרת', וחובתם למחות בהם. צער רב לו על חילול כבוד התורה.

עיקרי הדברים

- אין חידוש בהיתר.
- ההכרעה בידי המכירים את הישוב.
- שטרי הפקר במושבות.
- צער על חילול כבוד התורה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], רחובות ת"ו[2], כ"ד תמוז תרע"ן. [כ"ד בתמוז תר"ע (1910), בשנת השמיטה]

מבין המצרים יהילו אורים [על פי איכה א, ג; האגרת נכתבה בימי בין המצרים] לכבוד רב רחימאי ומר חביבי הרב הגאון הגדול תפארת ישראל מוהר"ר[3] חיים ברלין [הרב חיים ברלין, בנו של הנצי"ב, מראשי העדה האשכנזית בירושלים] שליט"א[4].

הגיעוני מכתבי כתר"ה[5] באיחור זמן, בהיותי יושב פה במושבה רחובות ת"ו, ורואה שלו'[6] אחי מישבי אדמת קדשנו וענות נפשם גם יחד.

והנה בענין הצורך שהי'[7] לי להציע את הדברים לפני גדולי ירושלים ונדון יחד בדבר, איני יודע על איזה נדון מכוין זה מר שי'[8]. אם על עצם ענין ההפקעה שע"י[9] המכירה, הלא אין זה דבר חדש, ומה יש לנו להוסיף על הוראה שכבר יצאה ונתחזקה בפועל ונתקבלה בישראל, ע"י[10] גאוני עולם נוחי נפש ז"ל[11], כי-אם לראות את המצב אם כבר פקע הצורך של שעת הדחק, שמא כבר קם ריוח והצלה להישוב, עד שאיננו צריך לתקנה זו. ענין זה לאו בקשישותא ולאו בטעמי תלי', [אין העניין תלוי בזִקנה ולא בנימוקים (ארמית)] אלא בידיעה והכרה ערוכה בתוכן הישוב, בדחקו ועניו וטיפולו המרובה. וזה הלא ידוע לכל, שהנני שקוע בעניני הישוב, בין בטובתי ובין שלא בטובתי, ואני יודע את כל מהות מעמדו יותר הרבה מרבני ירושלים, הרחוקים ממנו בין במקום בין ברוח-הכרה, ואיך אומרים למי שלא ראה את החודש שיבוא ויעיד. [על פי ראש השנה כה: "יבואו ויעידו" – רק מי שראה את הירח מעיד] על כן די היתה לי הסכמתנו, יחד עם הרה"ג[12] בד"צ[13] אשר בעה"ק[14] יפו [בית הדין הצדק של יפו] ת"ו, שהם באמת יודעים ומכירים את מצב הישוב, ואנו עובדים תמיד יחד בפרטי ענייניו, וכולנו הסכמנו בדעה אחת, באין מקום כל דהו של ספק, שא"א[15] כלל להישוב לעמוד כי"א[16] ע"פ[17] סדר ההפקעה, שהיתה נהוגה עד כה, עם פרטי הוראותיה. ובענין ההכרח,

לא די שלא נגרע דבר משמיטות הקודמות אלא שעוד נלחץ המצב בהרבה פרטים, ולפי התרבות הישוב בכמותו ושפלות מצב הפרנסה שלו, הענין מוכרח בהכרח עוד יותר גדול מאשר בשמיטות שקדמו, וכן נהגו יתר רבני הישוב, היודעים את מעמדו בהיותם שרויים בו, באין פקפוק כלל. ואיה בו מקום לשאלה והצעה? ואם כונת כתר"ה שי' היא בענין השילוח של הענבים לירושלים עצמם, במה שרצו רבני ירושלים לחדש חומרא [איסור משלוח ענבי המושבות לירושלים בשנת השמיטה] מה שלא נהגה בשמיטות הקודמות, הנה לא היה לי מקום לחוש לזה כל זמן שלא הודיעוני מצדם בזה שום דבר. ואע"פ[18] שאם היה הדבר הולך בשקט היה בדעתי ג"כ[19] להוסיף איזה פרטי דברים לרווחא דמילתא, להדר ולצאת ידי כל הדעות כמה דאפשר, אבל כל זה הוא בדרך הצעה ופיוס דברים ובלא רעש, ולא שייך לעשות בזה שקלא וטריא, שכפי מצב הרוחות בנידון זה, ורבוי החפצים לידע ולהודיע מכל, א"א[20] הדבר בלא פרסום, שהוא מונע בזה את המבוקש. על כן איני מוצא בעצמי שום דבר מה שהייתי צריך לעשות לכרמינו ולא עשיתי להם. ובגופא דעובדא, [ובגוף המעשה] הנה בראשון-לציון, ברחובות ובודי-חנין [נס ציונה] ת"ו מלאו את בקשתי, כאשר הצעתי לפניהם, וחתמו על שטרי ההפקר ומסירה לבד"צ[21], [הסדר בנוסח "אוצר בית דין": הכורמים הפקירו את הענבים ומסרום לבית הדין, ונטלו רק שכר טרחתם] וע"פ[22] הרשאת בד"צ ממילא יהיה כל מה שיקחו רק בעד הטורח והמכשירין, באין צורך להכנס לתוך עסקיהם ולקפח פרנסתם המצומצמת. ודי והותר בזה להחמיר יותר ממה שנהגו בשמיטות הקודמות ע"פ הוראת רבנן קשישאי הגאונים ז"ל. [הרבנים הזקנים, מתירי המכירה בשמיטות הקודמות] ולא נאמרו הדברים כ"א כדי להפיס את דעתו של מי שרוצה להחמיר, כאשר בארתי במכתב הראשון לכתר"ה[23] שי'

וע"ד[24] מכתבו השני אני תמה היכן נמצא בדבר אף רמז כל דהוא שאותם חותרי המחתרת [אותם המבקשים להעביר את קניית הענבים מכרמי היהודים לכרמי הגויים] הם הרה"ג בד"צ הי"ו[25]. וחלילה לזקני ב"ד[26] לעשות כזאת, לפשוט יד, אחר העמדת הענין בדרך העמדת הדין האמת והשלום, במה שנוגע לחיי נפש של אחינו הכורמים, וביותר בענין שעלול להביא איבה ותחרות בין אחים. ומאד מאד דאבה נפשי על הפנים הנזעמים, שקבל ענין זה ע"י אנשים צדדיים, שסכסכו, ואולי עדיין מסכסכים, את המצב. אמנם חובתם הקדושה של רבני הבד"צ[27] יצ"ו[28] היא, לעמוד נגד אותם חותרי המחתרת, ולמחות בידם שלא יפיקו את זממם, להזיק לאחינו העמלים למצא לחמם בישוב ארצנו הקדושה, ע"י המצאת הפדיון שהיה ראוי לבא לידם, בסכום הגון, הלוקח מקום חשוב לפי מצבו הדל של ישובנו, ולמסור אותו לידי זרים, הדוחקים את רגלינו על אדמת הקודש. ואין כדאי אותו ההידור הקלוש, שבענין סחורה ומסירת דמי שביעית וחשש משומר, שכ"כ[29] רבו בו דרכי ההיתר ע"י כל העצות הנהוגות ע"פ דרכה של תורה, לגרום על ידי ערבוביא כ"כ[30] גדולה בעולמנו בא"י[31]. ובפרט שנגד היתרון הקל הזה, שידמו למצא בכרמי הנכרים, מה שהוא ג"כ אינו לגמרי מובטח, מפני חשש מומרים, גלויים ונעלמים, המצויים ביניהם, שראוי לחוש לזה כשאנו באים לשקול הידור מול הידור. עוד עומדות שם חששות גדולות, משום ערלה וכלאי הכרם שהם איסורים יותר חמורים ביסודם, שהם ב"ה מובטחים ומשומרים כראוי בכרמי אחינו, וכמובן מופקרים ונעזבים הם לגמרי בכרמי הגויים. וכבר היה כן משכבר הימים, בירושלמי (סוטה פ"א ה"ו[32]) "ויבאו עד כרמי תמנתה, [על הפסוק בשופטים יד, ה] מלמד שהיו אביו ואמו מראין לו כרמי תמנתה זרועים כלאים". ועכשיו ע"פ סדרי הנטיעות החדשים נתרבה החשש יותר

ויותר, באופן שיתכן לומר בכ"מ[33] שכל הכרם כולו יהיה אסור, באין שייכות לביטול ברוב כלל. ואפילו אם נבדוק עכשיו ולא נמצא כלאים, אין זה מבטיחנו שלא היו שם כלאים בשנים שעברו, וראוי לאסור גם הענבים היוצאים אח"כ[34] מהגפן, שכבר נאסר" כפשטם של דברי הירושלמי (כלאים פ"ה ה"ז[35]), [ירושלמי כלאים ה, ז] שעל מה שאמר בזרע איסור והעביר את הסכך הקשין אסורין והדגן מותר, פריך ר'[36] זעירא גדל מתוך איסור ואת אמרת מותרין, ואמרי' ע"ז[37] ר"ז כדעתי', דאמר ר"ז בשם ר' יונתן בצל של כלאי הכרם שעקרו ושתלו אפילו מוסיף כמה אסור, שאין גדולי איסור מעלין את האיסור. וזהו כדוגמא דארשב"נ[38] א"ר[39] יונתן (בבלי נדרים נז:) בצל שנטעו בכרם ונעקר הכרם אסור, דקיי"ל[40] כותי', וראוי לחוש שהגדל מתוך איסור אסור. ואין מקום היתר לפ"ז[41] במקום שיש חששות קרובות ע"ז כ"כ בסדרי הנטיעות של עכשיו, כי אם בכרם שהוא ידוע ובדוק לנו מעת שהתחיל לעשות פירות, מה שהוא אינו מצוי כלל בכרמי הגויים.

ואף אם יש לדחוק ולמצוא איזה צד לדרכי היתר מ"מ[42] ודאי אין כדאי לחפש אחרי קולות והיתירים בשל גויים, במקום שהדבר גורם הפסד ממונם של ישראל וקפוח פרנסתם. ובכלל בכל מקום שאנו נוטים להחמיר על עצמנו ראוי לחוש שלא תיפוק מיניי' חורבא של הפסד או לעז על אחרים. ובירושלמי (ברכות פ"ב ה"ט[43]) [ירושלמי ברכות ב, ט] אהא דתני כל דבר של צער הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה ותבא עליו ברכה, א"ר זעירא ובלחוד דלא יבזה חורנין, [ובלבד שלא יבזה אחרים] וק"ו[44] שלא לגרום היזק לרבים. וביחוד בענין כללי של ישוב א"י[45], שעיני כל ישראל נשואות אליו, לתקות ראשית צמיחת קרן ישועה לעם ממושך וממורט. [על פי ישעיהו יח, ב] ובפרט שאחינו אלה היקרים הם הם המקיימים את המצוות התלויות בארץ, שעולות להם בסכומים גדולים ועצומים מאד, ואפילו השביעית אחרי כל היתר ההפקעה ואחרי כל הקולות שהונהגו בה, ע"פ הוראת חכמים, כדרך כל האופנים האפשריים להקל, עלתה להם בהוצאה חשובה ובמניעת ריוח גדול בכללות הישוב. ומה יש לדבר עוד בענין תרומ"ע[46], ביחוד מן היקבים והפרדסים, ואיסור ערלה וכלאים, שכל אלה בצירופם עולים להון רב ממש בכל שנה ושנה, ואיך לא תהי'[47] חובת רבני ישראל, גם מצד חובת המצות עצמן לשקוד על תקנתם ולהתרחק מאד מגרם היזק להם. ויחיד הרוצה להחמיר ודאי אין מי ימחה בידו, אבל לעשות השתדלות להחמיר שלא מן הדין, ולגרום עי"ז[48] להם היזק ועלבון ופחד על כללות מצבם, הצריך כ"כ חיזוק, אין מן הראוי כלל.

ובעיקר ענין המכתב, לא חשבתי כ"א להודיע את אנחתי, שיצאה אז מקרב לבבי, להדר"ג[49] אולי תעלה בידו איזה עצה לרפא את השבר. ושלא בידיעתי ושלא ברצוני נתפרסמו הדברים ברבים, ומתוך התרגשות הרוחות נמצאו ג"כ משתדלים בפרסומם, מה שסיבב לי יגון ואנחה אין די באר. ועתה אנו צריכים להתחזק ולהאגד באגודה אחת, ולהשתדל עד כמה דאפשר להשקיט את הלבבות משני הצדדים. כי באמת נוח יותר היה אילו לא נתחדש שום דבר, והיה הענין מתנהג בשופי כמו שהיה נהוג בשמיטות הקודמות, עד ישקיף ויראה ד' משמים וירים קרן עמו על אדמת הקדש, ויחיש גאולה לשאר עמו וישיב לנו שופטנו כבראשונה ויועצנו כבתחילה, [על פי ישעיהו א, כו ותפילת העמידה] ונלך באור תורה ונר מצוה, [על פי משלי ו, כג] בכל מילואם וטובם, וישמח לב מבקשי ד'.

ועד כמה עגמה נפשי, וממש רחפו עצמותי ולבי כדונג ימס, [על פי ירמיהו כג, ט ותהלים כב, טו] מרוב צער ועגמת נפש, על חילול כבוד התורה אשר סבב הענין הזה, ד' הוא יודע. ורופא לשבורי לב יחבש פצעי לבבי, [על פי תהלים קמז, ג] ויזכני לעבדו באמת ותמים, ואל יצל מפי דבר אמת [על פי תהלים קיט, מג] כתורה וכמצוה, וישובו אז כל יראיו ויודעי עדותיו בלב נאמן מלא אהבה, כלבבי התמים ומלא אהבת תורה ויראת שמים, לכל המחזיקים בעץ חיים, וכל למודי ד' העוסקים בתורה לשמה.

והי'[50] זה שלו' וברכה, באהבה נאמנה, כנפשו היפה ונפש דורש"ת[51], דבק באהבתו, מצפה לתשועת ד' ולרוממות קרן תורתו על אדמת הקודש באהבה במהרה בימינו בקרוב.

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. ת"ו - תבנה ותכונן
3. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
6. שלו' - שלום
7. שהי' - שהיה
8. שי' - שיחיה
9. שע"י - שעל ידי
10. ע"י - על ידי
11. ז"ל - זכרונו לברכה
12. הרה"ג - הרב הגאון
13. בד"צ - בית דין צדק
14. בעה"ק - בעיר הקודש
15. שא"א - שאי אפשר
16. כ"א - כי אם
17. ע"פ - על פי
18. ואע"פ - ואף על פי
19. ג"כ - גם כן
20. א"א - אי אפשר
21. לבד"צ - לבית דין צדק
22. וע"פ - ועל פי
23. לכתר"ה - לכבוד תורתו רום הדרתו
24. וע"ד - ועל דבר
25. הי"ו - השם יברכהו ויחייהו
26. ב"ד - בית דין
27. הבד"צ - הבית דין צדק
28. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
29. שכ"כ - שכל כך
30. כ"כ - כל כך
31. בא"י - בארץ ישראל
32. ה"ו - הלכה ו' (בציון מקור); אחרי שם מקום או אדם: השם ישמרהו
33. בכ"מ - בכמה מקומות
34. אח"כ - אחר כך

35. ה"ז - הרי זה
36. ר' - רבי
37. ע"ז - על זה
38. דארשב"נ - דאמר רבי שמואל בר נחמני
39. א"ר - אמר רבי
40. דקיי"ל - דקיימא לן
41. לפ"ז - לפי זה
42. מ"מ - מכל מקום
43. ה"ט - הא טעמא (זה הטעם)
44. וק"ו - וקל וחומר
45. א"י - ארץ ישראל
46. תרומ"ע - תרומות ומעשרות
47. תהי' - תהיה
48. עי"ז - על ידי זה
49. להדר"ג - להדרת גאונו
50. והי' - והיה
51. דורש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת שצא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ד תשרי תרע"ב - יפו **נמען:** אגודה לקניית קרקעות, ביאליסטוק

הרב קוק מציע שתי עסקאות, בלי אחריות: א. כ־7,000 דונם ליד גדרה, שיחברו את גדרה, עקרון וראשון לציון, בכ־25 פרנק לדונם. ב. 6,000 דונם ליד עזה, בכ־10 פרנק לדונם, אבל בלי רצף יהודי. עליהם לפעול בזריזות ובצנעה.

עיקרי הדברים

- קרקע ליד גדרה - איחוד המושבות.
- קרקע ליד עזה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עיה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ד תשרי, תרע"ב[4].

לכבוד ח' האגודה הנכבדה לרכישת קרקעות באי"י[5], בביליסטוק [אגודה בעיר ביאליסטוק שהוקמה כדי לקנות אדמות בארץ ישראל] יצ"ו[6] שלו"[7].

מעת אשר הגיעני מכתבם הנכבד, בצרוף הטשיק בעד מר ב. קליר, לא נזדמנה לי שעת הכושר לכתוב להם, וגם על הקבלה סמכתי על מר קליר שימלא את חובתו. כעת מצאתי לחובה להודיע את כבודם ע"ד[8] עניני קניות הנשמעים להיות עומדים על הפרק, שיוכל להיות, שאם תמצא אגודתכם את האמצעים לגמור אותם - יפלו בגורלה בע"ה[9]. כמובן כל מה שאני מדבר בענינים מעשיים איני חפץ לקבל עלי שום אחריות. כידוע שאותי נושא רק רוח החברה הקדושה לארץ קדשנו ולתחיית עם קדשנו עליה, ופרטים אינם מעבודתי, אבל אשמח מאד אם ע"י[10] התעוררות מצדי יצא איזה דבר ממשי להתנחלות אחינו היקרים בארץ חמדה.

א. ערך שבעת אלפים דונם עומדים להמכר בקרבת גדרה, על ידם תתאחדנה המושבות: גדרה עקרון וראשון לציון, שלא יהיה רשות נכרי מפסיק ביניהם. המטרה של גוף הקניה במרכז יהודה, ושל איחוד שלשלת מושבותינו החביבות, היא גדולה ונשגבה. וראוי לנו מאד להזדרז בעבודה, בהצנע ובזריזות [בצנעה ובזריזות] בעה"י[11]. הקרקע, לפי דברי המציע הנאמן לי מאד, היא טובה כמעט לכל פרטי התרבות הקרקעית. [לכל סוגי הגידולים החקלאיים] מחיר הדונם הוא כעשרים וחמשה פרנק. ולא נשכח שבתוך המושבות עולה המחיר למדה גבוהה מזו באין ערך.

ב. בקרבת עזה עומד להמכר חבל אדמה בן ששת אלפים דונם. מחיר הדונם מקציבים שם כעשרה פרנק. הקרקע - משבחים מאד. וכפי הנראה, יורדת היא מהערך של האחוזה הנ"ל[12] סעיף א' רק במה שסגולת ההתאחדות של הנחלאות הישראליות אין כאן, באשר גבול עזה עודנו לדאבוננו בידי זרים.

כשאקבל מכתב מכבוד האגודה, שהענין יוכל מצדם לבא לידי מעשה, אראה בל"נ[13] לחקור על הפרטים ביותר דיוק. ואתה ד' היה עוזר לנו להשיב לבצרון אסירי התקוה, [זכריה ט, יב] תאבי הר צבי, [המשתוקקים]

[לארץ ישראל] השואפים בכל לבם ונפשם לשוב לשבת בחבל נחלת ד' בארץ אבות.

בברכה נאמנה ובצפיית ישועה מהררי קודש, ברגשי כבוד ויקר

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עיה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ב - השנה תרע"ב (1911/1912)
5. באי"י - בארץ ישראל
6. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
7. שלו' - שלום
8. ע"ד - על דבר
9. בע"ה - בעזרת השם
10. ע"י - על ידי
11. בעה"י - בעזרת השם יתברך
12. הנ"ל - הנזכר לעיל
13. בל"נ - בלי נדר

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תרסו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ח שבט תרע"ד - יפו **נמען:** צעירי ירושלים (בני ישיבות שרוצים להתיישב)

הרב קוק מחזק את הצעירים בני הישיבות שרוצים לעסוק בבניין הארץ. ביום שת"ח 'יינקו מהמקור האלוהי' ויעלו לאדמה, יזרח אור חדש. בלעדיהם הצורה הרוחנית מיטשטשת 'מאפס חומר מוצק', ובעלי החומר רואים בבעלי הצורה רק חולשה. 'החיים הטבעיים הישרים' בעבודה יוציאו לפועל את 'אוצרות הסגולה' שבהם, והם יעמדו בראש התחייה.

עיקרי הדברים

- ת"ח לעבודה המעשית.
- צורה בלי חומר מיטשטשת.
- עבודה מוציאה את הסגולה.
- בראש התחייה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ח שבט תרע"ד[4]

חביבי-לבבי היקרים, צעירי עיר עז לנו, [צעירי ירושלים ("עיר עז לנו", ישעיהו כו, א), בני ישיבות שביקשו לעסוק בעבודת האדמה] אשר אור חיים נגה בלבם לעסוק בבנין ארץ ד' הנשמה, ד' עמם ויעלו מעלה מעלה.

אחי החביבים, אע"פ[5] שלא השיגה ידי להתראות שנית עם כבוד הברון, [הברון אדמונד דה רוטשילד, שביקר אז בארץ] אחר הראיון של ראשון-לציון, בכ"ז[6] הנני מוצא לנכון לפני לחזק את ידכם, בשם ד' אל תסוגו אחור ממחשבתכם הגדולה, אדירת-התוצאות לכל-ערכי-תחייתנו, לעת-פלאות הזאת אשר פקד ד' את עמו ואת ארצו, אין ספק אצלי, כי ביום אשר תלמידי-חכמים יקרים שכמותכם, אמוני הישיבות הקדושות, אשר זיו חיים רוחניים, בקדושה ואמונת-אומן, יחד עם אהבת האומה והארץ, ינקתם משחר טל ילדותכם, מהמקור האלהי-הבלתי-פוסק, המחיה את זרמי-נביעתו בכל עת, "חדשים לבקרים רבה אמונתך", [איכה ג, כג] אשר אתם תשאו את ידיכם קודש לשוב ולהתקרב אל אדמתנו, אשר רוחקנו ממנה בעונינו עדנים ותקופות - ביום ההוא אור חדש יחל להופיע על ציון ועל כל מקראיה, על התחיה הנשואה על כל פה ולשון, באין עוד צורה הגונה לגולמה הגדול ממקור ישראל. והצורה הרוחנית הנאדרה-בקודש, החיה בקרבנו מאור תורה ואמונת-אומן, הולכת היא ומתטשטשת, מאפס חומר מוצק לרגליה, הנותן לה מהלכים בחיים עלי אדמות, ומתוך כך רואים בעלי-החומר, עסקני התחיה בצדדיה החיצונים, בבעלי הצורה, ובאור הקודש כולו, רק חולשה ורפיון, והנה הם הולכים ומתרחקים, הולכים ועוזבים ועם-זה נעזבים ממקור-החיים, אשר רק הוא יחיינו לעולמים.

ואין עצה ואין תחבולה בזה, אחי החביבים, להציל אותנו ואת דורותינו, להציל את זיו העליון ההולך ומאיר בהר-קודש, שלא יועם אורו, כי-אם כשנצרף אל כל עבודתנו בקודש את עצת-ד' המפעמת

ברוחכם הטהור והער, שיחלצו חלק מבני-תורה הגונים וחשובים, בעלי מדות טובות וצנועים, ברוח גבורה וקנאה, לעסוק בעבודת התחיה המעשית.

החיים הטבעיים הישרים, המשוקים מלשד טל-קודש בארצנו הקדושה, ההולכים ומתחזקים ע"י[7] השפעת העבודה, החיים של חלוץ-עצמות ["ועצמותיך יחליץ" (ישעיהו נח, יא), חיזוק הגוף] והרחבת-הרוח אשר יבאו בגללם, הם יוציאו מן הכח אל הפועל את כל אוצרות הסגולה הנפלאים, הגנוזים וחבוים עמוק עמוק ברוחכם הגדול והנכבד, ואתם ובניכם תעמדו לנס-עולם בראש תנועת-התחיה המתנוססת בארץ כעת חיה, ולמופת תהיו לרבים. גבורי-כח וגדולי-נשמה מכם ובכם יקומו, והכל יודו בגדלכם, וברכת-ד' אשר תהיה עליכם ועל צאצאיכם מהררי-ציון, היא תתוה תו של חיים [על פי יחזקאל ט, ד] דשנים ורעננים על כל ישובנו בקודש, הישן והחדש גם יחד.

חזקו ואמצו, והיו לבני-חיל, [שמואל א יח, יז] ותשועת-ד' תשגבכם.

אל תפסיקו את עבודת התעוררות הרוח ביניכם-לבין-עצמכם ואת העבודה להעיר ולעורר את כל החוגים שהיכולת בידם, ברוח הגון ומכובד וענות-צדק ובידיעה הגונה בערככם הנכבד ובערך הכללי אשר לישראל משאיפתכם החשובה. ואני בעניי הנני מוכן לשרת אתכם, עד מקום שיכלתי הקטנה מגעת, וצור ישראל יהיה עם ידינו ועם פינו.

בברכה עמוקה, לגבורה ולקדושה, בכבוד וחבה,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ד - השנה תרע"ד (1913/1914)
5. אע"פ - אף על פי
6. בכ"ז - בכל זאת
7. ע"י - על ידי

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אנב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: מנחם אב תר"פ **נמען:** מנהל היקב בזכרון יעקב

שלא תלך לאיבוד תרומת המעשר מהיין: כמו ביקב ראשון לציון, יפיקו ממנה אלכוהול לשריפה, שהכהנים רשאים להשתמש בו, וההכנסה תלך לישיבת 'תורת כהנים' בירושלים, דרך שליחו הרב מ"י רוזנטל.

עיקרי הדברים

- אלכוהול מתרומת מעשר.
- לטובת 'תורת כהנים'.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. יום לחדש מנ"א[2] תר"פ[3] כ'[4] מנהל היקב בזכרון יעקב

שלו'[5]. אבקש בזה מכבודו, למטרת הקודש אשר הצבנו שלא ילך החלק של תרומת מעשר מכל יבול הארץ לאיבוד. [תרומת מעשר שייכת לכהן, אבל בזמן הזה אסור לאכול אותה בטומאה; לכן היו משמידים אותה] כ"א[6] יעשה ממנו חומר של שריפה, [אלא יעשו ממנה חומר בעירה, שמותר לכהן להשתמש בו (כדין "שמן שריפה")] שיוכל להיות ע"פ[7] גדרי הדין מכניס איזה סכום למטרות רצויות. והנה ביקב של ראשון לציון כבר הונהג מאז בהסכמתי להוציא מן היין של תרומ"ע[8] אלכוהל, והוא נתן להשתמש בו לכהנים בתור חומר של שריפה, אבקש בזה שגם כבודו יעשה כן בחלק התרומ"ע[9] אשר ביקב זכרון יעקב, וטוב שיתן את החומר של האלכוהל על ידי שליחנו המוכ"ז[10] [מוסר כתב זה] הרב מי"צ[11] רוזנטל. ויהי'[12] לטובת ישיבת תורת כהנים בירושלים. [ישיבה בירושלים שבה למדו כהנים את הלכות הקודשים והמקדש]

בברכה וכבוד

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
4. כ' - כבוד
5. שלו' - שלום
6. כ"א - כי אם
7. ע"פ - על פי
8. תרומ"ע - תרומות ומעשרות
9. התרומ"ע - התרומות ומעשרות
10. המוכ"ז - המוסר כתב זה
11. מי"צ - ראשי תיבות של שם (כגון משה יצחק)
12. ויהי' - ויהיה